

MORGONBRIS

Nr 1

Arbeterskornas tidning. — Utgifven af Kvinnornas Fackförbund.

April 1905

Ur Tysklands socialdemokratiska kvinnovärld.

I en annan artikel gifva vi våra läsarinna en bild ur de tyska kvinnornas kamp för sina rättigheter, och deras kamp för sin existens. Vi tro att det då också skall intressera, att närmare lära känna några af dem, som stå i rörelsens första led och som delvis offerat sitt lif åt de tyska kvinnornas frigörelsekamp.

Bilden å denna sidan visar oss fem af den tyska kvinnorörelsens mest framskjutna personligheter, nämligen fru Marie Hofmann, fröken Ida Altmann, fru Paula Thiede, fru Emma Ihrer och fru Martha Tietz. Vi se dem ju studerande en nyss utkommen bok om kvinnans ställning i nutida statslif och fru Ihrer har öfvertagit föreläsarinna roll.

Det skulle föra för långt om vi skulle skildra, hvad hvar och en af dessa kvinnor utträttat i rörelsens tjänst, och det är öfverhufvud taget icke möjligt att beskrifva allt det offerfulla arbete, som enskilda personer påtaga sig för ädla, stora idéers förverkligande.

Men vi veta också, att vi alls icke handlade i dessa kvinnors sinne om vi började gifva en mängd beröm åt dem för deras arbete. De äro vana att icke erhålla något sådant, de fordra och önska icke dylikt och en af den tyska arbetarörelsens storslagnaste sidor ligger just i detta förkastande af all personkurtis; den förste är hos oss ej mer än den siste och Tysklands socialdemokratiska arbetarevärld är mogen och stark nog att jaga en ledare ur templet, som visar lust att ställa personen före saken.

Vi nöja oss därför med några korta biografiska notiser, som de själva delvis skrivit till oss, den ena för den andra.

Vi börja då med fru Marie Hofmann. Hon är österrikiska och härstammar från en gammal borgerlig släkt. Slöt sig år 1885 till den socialdemokratiska arbetarörelsen i

Berlin, där hon blef ordförande i en arbeterskornas förening, som af politiska tekniska grunder, d. ä. därför att den sysselsatte sig med "politik", blef upplöst. Fru Hofmann är för närvarande verksam i såväl ord som skrift för fackföreningsrörelsen och kvinnornas politiska skolande genom läse- och diskussionsaftnar.

Straffet, som ådömdes på administrativ väg af polisen, motiverades därmed, att föredraget handlade om en "icke koncessionerad skola". Att hon genom det ådömda och aftjänade straffet "bättrat" sig kan man icke påstå, ty hon är efteråt såväl som förr verksam för socialdemokratien och fackföreningsrörelsen. Hon är medlem af Textil-

öfver 5,000 medlemmar, däraf 2,624 kvinnor. Fru Thiede är såsom agitator och såsom ledare af facktidningens redaktion högt uppskattad.

Fru Emma Ihrer, en af våra dugligaste kvinnliga krafter i den fackliga rörelsen, är född 1857 i Schlesien. Hon kom genom sitt giftermål med en apotekare till Berlin, där hon 1884

gick in i arbetarörelsen, hvilken hon sedan dess oafbrutet tillhört och hvarest hon städe kämpat i första ledet. Hon är liksom sina kamrater på vår grupp verksam för arbeterskornas fackliga organisation och politiska skolande. I den 1885 stiftade föreningen för arbeterskornas intressen var Emma Ihrer (tillika med Marie Hofmann och andra) medlem i styrelsen. Såsom agitator är hon synnerligen energisk och hennes outtröttliga arbetskraft och lika outtröttliga ifver är en vacker förebild för de yngre krafterna, och det finnes väl knappast någon för arbetarörelsen betydande stad eller ort i det tyska riket, som Emma Ihrer på sina agitationsresor icke besökt. 1891 började hon utgifvandet af den första tidskriften för arbeterskor, "Die Arbeiterin", hvars redaktion sedermera öfvertogs af Klara

Fru Marie Hofmann. Fröken Ida Altmann. Fru Paula Thiede. Fru Emma Ihrer. Fru Martha Tietz.

Fröken Ida Altmann är född i Ostpreussen och till yrket lärarinna. Till sin världsåskådning fritänkare indrogs hon 1891 i den socialdemokratiska rörelsen och var den omedelbara anledningen härtill en debatt, som hon i en församling hade med några präster. Såsom en af de dugligaste talarinnorna i den största fritänkareorganisationen i Berlin (Freireligiöse Gemeinde) hyser hon den uppfattningen, att andlig och moralisk bildning och befrielse måste gå hand med ekonomisk, social och politisk frigörelse. Hon fordrar på grund häraf kyrkans skiljande från staten och skolans befrielse från kyrkligt inflytande. 1895 gjorde hon bekantskap med de "svenska gardinerna", som man i Tyskland kallar fängelsegallren, innanför hvilka hon aftjänade tio dagars straff för ett föredrag som hon höll för ungdomen.

arbetareförbundet för att intensivare kunna verka bland de många i textilindustrien sysselsatta arbeterskorna i organisationens tjänst. I öfrigt är hon privatlärarinna och verkar som talarinna och som skrifställarinna med god framgång.

Fru Paula Thiede, född den 6 januari 1870 i Berlin, arbetade först såsom hjälparbeterska i boktryckerifacket. Sedan 1891 tillhör hon föreningen för arbeterskor i bok- och stentryckarefacket, i hvilken organisation hon sedan 1892 oafbrutet deltagit i ledningen, först såsom sekreterare och sedan såsom ordförande. När förbundet för denna arbetarkategori stiftades 1898 blef fru Thiede vald till dess ordförande och öfvertog hon 1902 redaktionen af den hvar fjortonde dag utkommande facktidningen. Förbundet har för närvarande

Zetkin och numera utgår under namnet "Die Gleichheit". Hvad hon utträttat i rörelsen är omöjligt att här relatera, ty hennes lif och verksamhet utgör en god del af den tyska socialdemokratiska kvinnorörelsens historia. Hennes energiska ingripande ha vi att tacka för, att arbeterskorna på sin tid icke blefvo infångade af en antisemitisk hofprästs fördummande agitation, utan mer och mer blefvo tillförda den klassmedvetna arbetarörelsen. När fackorganisationernas generalkommision (landssekreterariat) bildades blef hon vald till medlem af densamma, i hvilken funktion hon verkade åren 1890—92. För närvarande är hon ordförande i det af henne bildade förbundet för blom-(konstgjorda) och fjäderarbetare och arbeterskor, hvars fackblad "Verbandsnachrichten" hon redigerar. Som publicist har hon för-

fattat en broschyr, kallad "Die Arbeiterinnen im Klassenkampf" (Arbeterskorna i klasskampen), som 1898 utkom på generalkommissionens förlag och som varit till mycket stor nytta för de i agitationen verksamma såväl kvinnorna som männen. Det är ett litet verk, som skildrar den socialistiska kvinnörörelsens utveckling i Tyskland i motsats till den borgerliga och för öfrigt ger en mängd goda vinkar för agitationen.

Fru *Martha Tietz* är född 1863 i Berlin. Först arbeterska i skomakaryrket, är hon sedan 1889 aktiv medlem i partiet såväl som i den fackliga rörelsen och en god talarinna. Också hon har gjort bekantskap med fängelsecellen. 1895 blef hon nämligen å dömd 4 månaders fängelse därför att hon förebrått ett yrkesråd (domare i en yrkesdomstol) olagligt partitagande för arbetsgivarna. Att hon genom detta straff icke lät afhålla sig från vidare verksamhet behöfva vi väl icke framhålla.

Här hafva vi nu i korta ord skildrat hufvuddragen i fem af våra tyska kvinnors lif. Må deras hälsa och kraft i ännu långa år tillåta dem, att vid männens sida verka för socialismens spridande i kvinnornas led, verka för de tyska arbeterskornas organisation och genom denna för deras befrielse från socialt, politiskt och kyrkligt tyranni. *Wilhelm Jansson.*

"Fiender till familjen."

Särskildt bland kvinnorna har nog den gamla beskyllningen mot socialismen ännu i dag gehör, att denna åskådning är fiende till äktenskap och familj, att den därför just af kvinnorna bör på det skarpaste afvisas.

Vi nutida socialister kunde ju svara härpå med att helt enkelt peka på vårt praktiska arbete. Är det att undergräfvat familjen och förnedrat kvinnan att skaffa den stora mängden arbetande, både män och kvinnor, bättre betalning, kortare arbetstid, ljusare livsvillkor öfver hufvud? Vi kunde med skäl spörja belackarna tillbaka hvem som gör bäst: Männe de som grannt predika familjelifvets lof, men icke ge arbetarbefolkningen tid och medel att lefva ett dragligt familjelif? Eller de som utan så mycket moraliskakor arbetat för att skaffa det materiella underlag, hvar på både familjelucky och öfver hufvud människor värdigt lif kan fritt få blomstra upp?

Men vi behöfva sannerligen ej rädda den nutida socialismen genom att förneka våra föregångare. Låt oss gå ett ögonblick till vår åskådnings stora banbrytare från kapitalismens första, totalt otyglade ursinnestid, då det såg som allra mörkast ut för proletariatet, då alla reformvägar syntes stängda, och det enda som återstod tycktes vara att slå hela spelet öfver ända med alla de gamla institutionerna och hela den gamla moralen och allsammans. Icke ens då gjorde sig klar-synta socialister skyldiga till den lättvindigheten att vilja utan vidare »af-skaffa familjen», som det moraliska och omoraliska kopplet af samhällsbevarare den tiden tjöt i alla tonarter.

I »Det kommunistiska manifestet» af 1848, den proletariska socialismens döpelsekund*, affärda Marx och Engels med bitande hän dessa beskyllningar. De innebära ingenting annat än en kolossal tanklöshet eller okunnighet, om hur samhällsformer hänga ihop och betinga hvarandra. Den »borgerliga familjen», skriva de, hvilat på kapitalet, och kompletteras af »den tvungna familjelösheten bland proletariatet och den offentliga prostitutionen». Fallt kapitalet, grunden för allt detta, så faller efter deras mening också både den storborgerliga familjen och dess nyssnämnda kompletteringar. M. a. o., familjen tar andra former än nu, när den icke längre hvilat på panningen.

* Finnes i ny öfversättning på partiförlaget, pris 30 öre.

Utom att detta är sund realistisk sanning, är det svårt att förstå hvad äfven den mest subtila moralist skulle kunna med fog invända mot detta betraktelsesätt. Ty att angripa panningen som grund för familj och äktenskap kan dock urmoralens synpunkt icke rätt gärna läggas någon till last.

De korta satserna i »Det kommunistiska manifestet» få en god kommentar om de sammanställas med några uttalanden i Engels' 1845 utgifna arbete om de arbetande klassernas läge i England. Då dessa vederligen icke förut varit på svenska omnämnda må de här finna en plats:

Engels konstaterar hur införandet af maskiner, särskilt inom textilindustrin, ökar efterfrågan på sådan arbetskraft, som har fingerfärdighet, men icke behöfver ha muskelstyrka — d. v. s. på kvinnor och barn. Han anför drastiska siffror på hur männen trängts ut af kvinnor och minderåriga. Hvilka följer detta måste ha för arbetarbefolkningen är lätt att inse. Familjen upplöses, barnen gå vind för väg, allmän demoralisation inträder. Inbänd blir familjen icke upplöst, utan ställd på hufvudet, så att hustrun skaffar förtjänsten nedan mannen sitter hemma och sköter barnen.*

»Kan man tänka sig», utbrister härom Engels, »ett mera förnytt och vanvettigt tillstånd! Och detta som beröfvar mannen hans manlighet och kvinnan hennes kvinnlighet, alltså på det skändligaste förnedrar bägge könen och i dem mänskligheten — det är det yttersta resultatet af vår högt beprisade civilisation! Antingen måste vi då försviå om mänskligheten eller medgifva att samhället hittills sökt sin lycka på en falsk väg; vi måste medgifva att en så total omkastning af könen inbördes ställning blott kan komma af att könen från början ställes falskt emot hvarandra. Är kvinnans herravälde öfver mannen, som fabriksystemet med nödvändighet framkallar, omänskligt, så måste också mannens ursprungliga herravälde öfver kvinnan vara omänskligt. Kan i detta fall hustrun, liksom eljest mannen, bygga sitt härskareställning på att det är hon som lägger det mesta, ja allt till familjens gemensamma egendom, ja då följer med nödvändighet att denna gemensamma egendom icke är någon sann och förnuftig sådan. Upplöses den familj, som vi känna från det nuvarande samhället, så framgår just därpå att det band, som hållit den samman, i själva verket icke varit familjekärlek, utan det privatintresse som gömts i den snedvridna egendomsbegreppet.»

Detta är förvisso kritik af familjen, sådan vårt kapitalistiska samhälle skapar densamma. Men hvem vågar stå upp och förklara, att denna kritik från den då 24-årige »gudlöse kommunisten» är utan fog och grund?

Engels fortsätter med att framhålla hur fabrikslivet gör flickorna odugliga till husmödrar, hur råhet och omoral från de tidigaste år förgifta det uppväxande släktet, hur dessa unga, förstörda fabriksflickor masevis hemfalla åt prostitutionen, hur dessa fabriker med kvinnlig arbetskraft ofta nog bli harem för ägarne eller förmännen, hvilka med afskedshotet ha lätt att besegra en vanligen icke allt för motspänstig dygd, och hur slutligen hela detta system också fysiskt degenererar släktet i alla riktningar.

Det är mot bakgrunden af dessa tyvärer blott allt för verkliga attentat mot familjen och mot hela samhället, begångna samvetslöst af den härskande bourgeoisie för att rikta sin panningepung, som man bör se 1840-talets socialistiska kritik af den bestående familjen. Den positiva sidan af denna kritik syftade till en ny form för samlif mellan man och kvinna, där det hårda och demoraliserande egendomsbandet fallit bort med privategendomen själf, och där båda parternas jämlikhet var tryggad genom att båda utförde, hvar efter sina anlag och förutsättningar, ett samhällsgagnligt arbete.

Man kan måhända anmärka att detta ideal ej står i så klart utmålade konturer, men det beror helt enkelt därpå att vi ännu ha långt dit. Aflösningen af den borgerliga familjen liksom af det borgerliga samhället synes — att döma af många, ehuru visst icke alla nutidens tecken — troligen komma att ske i mindre tvära former än man 1848 hade skäl

* Se som exempel den hemska skildringen i ett bref från en arbetare, som Engels citerat, och som är upptaget i »Socialdemokratiens århundrade», del I, sid. 349.

att antaga. Vår uppgift nu som socialister blir då, icke att ropa på familjens afskaffande, men på dess lösgörande i allt högre grad från den privatekonomiska tvångströja, som nu utgör dess reella fundament. I det sträfandet äro alla hjälpare välkomna, likgiltigt hvilka syften de själfva tro sig tjäna. Förvisso ana t. ex. icke de intresserade bourgeoisidamerna i vårt svenska Fredrika-Bremer-förbund, att de midt i all sin ofta fördomsfulla sippheit äro de omedvetna medarbeterskorna till att förbereda framtidens socialistiska nyordning på familjens och äktenskapets fält.

Hjalmar Branting.

Dödssång.

Af Louise Michel.

(Bland de flammande revolutionära sånger, som Louise Michel diktat, märkes följande »Dödssång», som hon skref på republikens första årsdag, den 4 september 1871, i ransakningsfängelset i Versailles omedelbart före deportationen till nya Kaledonien.)

Dagarna drunkna i tidens haf, och i dess graf dränk's hvad ditt hat och dinkärlek du gaf.

Rinnen, i timmar och dagar, hän spårlöst i rastlöst födel!

Väx, du gräs, under griftgårdens träan öfver de jordade dödel!

Se, huru skeppet för vän efter vän mot ett fjärran fängelses graf.

Men vi döde och bannlysta komma igen utur celler, ur grafvar och haf.

Vi komma igen — en tallös hop, som spöken ur skuggornas land.

Vi samlas tyst vid ett maningsrop och trycka hvarandras hand,

den ene, klädd uti svepningshvitt, den andra med öppna sår,

som kulorna borrar. Men öfver oss fritt det röda banéret slår.

Vår kamp är slutad. De tappres rad, de starkes ha mejats ned.

På nytt tyrannen ser segerglad blott krypande slafvars led.

Hvar äro, o bröder, sönerna väl till det bragdrika folk, som en dag med marseljåsen i blickar och själ,

drog ut för att våga ett slag?

O, bröder, i kampen jag älskar ert mod, som lögade stolt och hett

Jag älskar karteschernas smattrande flod och granater, som rägnade rät.

Jag älskat vår fana, flammande röd där kulor strött hål vid hål.

Vår lön blef döden. Men än i vår död var folkets räddning vårt mål.

Och kräfter nu segerherren till slut som segerns tribut vårt blod,

välän, du fege, så gjut det ut: det blir en befruktande flod.

Till döden vi välja som svepeduk banéret flammande rött.

Den svepningen blir oss varm och mjuk och i den vi slumra nog sött.

Dagarna drunkna i tidens haf, och i dess graf

dränk's hvad ditt hat och dinkärlek du gaf.

(Sv. D.) Sten Granlund.

BILLIGT.

Af F. E.

— Man kan verkligen få en utmärkt utstyrelse nu för tiden för ganska billigt pris, utbrast fru X. och såg med beundrande blickar på de med blekröda sidenband omknutna buntarna af hvitglänsande damast, som hon höll på att ordna på det så långt som möjligt ut dragna matbordet. Se en sådan duk, ett så förtjusande mönster, och fast och tät i väfven — bara elfva kronor!

— Ja, och de förtjusande tedukarne med hälsömmen — kosta så godt som ingenting! Och namnen sen — handsydda för 20 örel! Jag skulle icke kunna sy två på en hel dag. Är det icke härligt att kunna få så billigt, Arvid?

Den unga fästmön vänder sig till den bredvid henne stående mannen och möter i stället för det glada instämmande hon väntat en allvarlig och sorgsen blick.

— Men Arvid då, är du inte nöjd? Tycker du inte min utstyrelse är vacker?

— Jo, käraste, mycket vacker. Det var endast denna glädje öfver »billigheten», som skorrade litet i mina öron. Den är en så skriande kontrast till hvad jag nyss sett af nöd och elände och ändå är sammanhanget så iögonenfallande. Jag blef för någon tid sedan en natt kallad till en ung arbeterska, som fått lungblödning. Hon var ytterligt klen, utan spår till motståndskraft och dog i morse. Jag är fullt öfvertygad om att den indirekta dödsorsaken var svält. Flickan arbetade med sådant där — den unge läkaren gör en gest åt föremålen på bordet — arbetade tio timmar om dagen och dog af brist och umbäranden. Hustrun hon bodde inne hos visade mig en anteckningsbok, hvori den döda, som synes ha varit mycket ordentlig, skrivit upp sina inkomster och utgifter. Vårdinnan ville väl låta mig förstå, att jag intet arvode hade att vänta. Jag bad att få behålla boken. Vill du se den, Ella?

Doktorn förde sin fästmön fram till fönstret och visade henne några sammanhäftade pappersblad.

— Se här — förklarade han — står som inkomst: arbetslön 6,50 i veckan. Utgifter: hyra 1,25 i veckan, mat 33 öre, kaffe 3 öre om dagen, kläder 1,25, sjukkasse 15, tvätt, tidning, nöjen m. m. 1,33. De senaste anteckningarna visa andra siffror, hyran har gått ned till en krona och maten till 24 öre, kläderna till 90, afgiften till sjukkassan är struken, om tidningen och nöjena nämnes intet. Men här står: min lille Gunnar 3 kr. — Det är fem månader hon betalat för gossen och det har endast kunnat ske genom att själf försaka det nödvändigaste. Tio timmars arbete om dagen och en kost för 24 örel!

— Men gossens far? Samhället? Finns ingen som hjälper?

Flickans röst skäldes af sinnesrörelse.

— Samhället — här lika med fattigvården — är framför allt en ekonomisk inrättning med sina en gång fastslagna reglementen. Den kunde ingenting göra, enär flickan icke ville »stamma» barnets fader — och det ville hon icke af fruktan, att han skulle »försvära sig», hvilket lär vara en vanlig orsak till att kvinnor så sällan anlita lagens hjälp i sådana fall. Nu blir fattigvården väl ändå tvungen att ta hand om lille Gunnar.

— Nej — Ella lade armarna om sin fästmans hals och såg honom bedjande in i ögonen — det ska vi göra — du och jag. Han skall bli vår gosse och vi ska försöka godtgöra, att man dräp hans mor. Jag känner det som om jag, du, mamma, vi alla, hade skuld i att sådant kan hända.

— Tack, älskade!

De unge läkaren förde flickans hand till sina läppar så vördnadsfullt, som om det varit sin moders hand han kysst.

— Nej, jag tackar, jag för min del fritar mig från all skuld — det är väl inte meningen att en fabriksarbeterska ska ha barn?

— Naturligtvis icke, det har svärmoder fullkomligt rätt i. En arbetsmaskin skall icke vara utrustad med mänskliga känslor eller behof — knappast af mat och dryck — då kan han icke fungera som han bör och vi kunna icke få våra förnödenheter eller lyxartiklar så billigt, om tillgången på levande maskiner minskades.

— Fantaster! mumlar svärmoder och kniper ihop läpparna. De sista rosetterna hon knutit se befyddigt snedvridna ut, som om något skynt för blicken. — Sådant tänker man ju aldrig på — hur skulle det då gå? fortsätter hon och ser bekymrad på de båda unga — en ny tids representanter med vaknande social ansvarskänsla.

(G. H. T.)

Maning.

(För »Morgonbris».)

Hör, huru maningar runga
Hör huru ropen de ljunga,
Elda och starka de svaga,
Som vacklande, dådlösa gå!
Maning från klangfull stämma,
Sagt dig att aldrig hämma
Hatet, som kärleken väcker
När hjärtan för sanningen slå.

Mammoms-dyrkare stinga
Oss ned med sin skarpa klinga,
Ungdomligt blod förrinner
I gulnande sanden ner.
Alltförhärjaren mördar
Bergande rika skördar:
Samhället är ett slagfält,
Pardon åt ingen man ger.

Verop det ljud från de svaga,
Hvem kan de ropen fördraga
Utan att mana till samling
För framtidens demokrati?
Ack, hvad det svaret är nära,
Det är ju blott att Ni svära
Kamp mot det gamla förtrycket
I enande striden, som vi.

Ej må ett fåtal regera,
Hånande mot oss orera.
Dricke ur njutningens källa,
Skapande cynisk hetär,
Säg, äro vi ej de många
Som fördomen icke kan fånga,
Och må vi då stödjå den hären
Som frihet i sköldarne bär.

Ty, fram, om Ni tro på det sanna
Det är orätt att tvekande stanna,
I arbetskivnor, som träla,
Kom med när vi bygga vårt bo!
Gif Edra känslor, de varma
I striden för tryckta och arma,
Den tiden, som nalkas, Er lönar
Om hänfördt Ni skänkte Er tro.

Och dimman i aftonen stiger
Natten den stillsamt inviger,
Hvila ger trygghet och skärpa
Åt tanken, som följde sin lag.
Sedan då morgonen randas
Med lifstro och glädje vi andas,
När gryningens första strålar
Bebåda vår längtans dag.

Hjalmar Gustafsson.

Skyddslagstiftningen.

För att verkställa revision af 1889
års lagar angående skydd mot yrkes-
fara och 1900 års lag angående
minderårigas användande till arbete
i industriellt yrke har en kunglig
kommitté tillsatts i januari detta
år. Kommittén har tillsatts med
anledning af vid 1903 års riksdag
väckta motioner af hrr D. Berg-
ström och G. V. A. Roos samt den
af hr S. A. Hedin speciellt angä-
ende kvinnlig yrkesinspektion väckta
motionen.

Kommittén, som haft sitt konsti-
tuerande sammantråde, och börjar
att arbeta med sitt viktiga upp-
drag efter riksdagens avslutande,
består af följande sex personer: gene-
raldirektör A. R. Åkerman, (ordf.),
med. doktor I. Anderson, fil. doktor D.
Bergström, häradsbörjande Alexan-
derson, kommerserådet J. T. Pihl-
gren och landssekreterare G. V.
A. Roos. Kommittén har dessutom
rättighet att tillkalla »ej mindre
arbetsgifvare och arbetare än äfven
andra sakkunniga personer för att
deltaga i kommitténs öfverläg-
ningar».

I anslutning härtill är det väl
att hoppas, att kommittén med sig
ville adjungerakvinnor, då dess utred-
ning skall angå kvinnors och min-
derårigas förhållanden, och har
Fredrika Bremerförbundet ingått
till kommittén med hemställan
härmed.

Kommittén har i uppdrag att
tillse, hvilka ändringar i eller
tillägg till nämnda lagar och för-
fattningar må finnas påkallade af
förhållanden, som framträdit vid
deras tillämpning, särskildt i fråga
om utstakande af mera än nu be-
stämda gränser mellan fabriksmässig
drift och handverksamhet näring,
så och i sammanhang därmed verk-
ställa utredning, huruvida och vid
hvilka industriella företag kvinnlig
yrkesinspektion bör finnas behöf-
lig.»

Kvinnan och frigörelse- arbetet.

Det är osanning, då de säga, att
kvinnan icke har gjort storverk. Det
är osanning, då de säga, att kvinnan
bara duger till att föda barn och laga
mat.

Kvinnan är icke så klyftig som man-
nen att hålla de trälade under sig.
Ej heller så hårdhjärtad som mannen
att sända ut härar att slakta ned hvar-
andra. Hon är ej så skicklig som
männan att stå i en riksdag och prata
vidt och bredt om allt och ingenting.
Ej heller har hon så stor förmåga som
männan att finna nya tankar och
gömma dem för folket.

Men likväl har kvinnan gjort stor-
verk, kanske de största. Ty hon har
hjärtesträngar som vibrera med lidan-
det. Hon har tro, som kan försätta
berg. Och när ett rent slag slås på
de strängarne, rifver det hela männi-
skan med. Hon plågas ej af tvivel,
böjer sig ej för hänet och trötts ej
af mödan.

I sin forskning och djupa logiska
tänkande är mannen stor. Men är
det icke kvinnan, som i de stora ögon-
blicken har gripit in och vändt utveck-
lingen?

Lärjungarne smögo sig sorgsna och
modfädda omkring sedan mästaren lagts
i grafven. Hvad skulle de taga sig
till? Allt var förlorat? Men kvinnorna
upphörde icke att tro och hoppas.
Och i sin hysteriska längtan sågo de
änglar i den tomma grafven på påsk-
morgonen, och kände den uppstån-
des andedrätt då de i aftonstunden
sutto på de gamla mötesplatserna och
med darrande hjärtan lyssnade efter
hans fotsteg.

Och vi fång kristendomen.

För mer än hundra år sedan sutto
de franska riksdagsmännen och slogos
om lagparagrafer, som antogos den
ena dagen och förkastades den andra.
Dag efter dag sutto de där. Och
arbetarne gingo där och sletto som
förr, förbannande och tviflande på allt
och alla. Men en ung kvinna som
icke hade läst grekiska och icke för-
stod sig på lagparagrafer, men som
kände med sig, att hungriga männis-
kor behöfde mat, sprang bitida en
morgon till en militärpost, tog en
trumma och gick genom gatorna, sam-
lande tusenden af kvinnor omkring
sig.

Därmed började franska revolutionen
och en ny tid rann upp.

Under kommunen 1871 var det
kvinnorna som modigt utsatte sig för
versallarnes kulor. Det var kvinnorna,
som genom sin hänförelse och sitt
mod satte lif i de trötta och utsultna
männerna.

Se på missionsarbetet! Vi kunna
skratta åt det och kalla det tokeri, vi
som veta hur fåfängt det är. Men
det har dock sitt ursprung i den känsla
som skall segra i världen och hvem
vet om icke alla dessa missionsföre-
ningar, som arbeta på att alla på jor-
den skola höra tillsammans som brö-
der och systrar, ha en förkänsla af
det samhälle som skall komma. Hvem
vet, om ej all denna tro, all denna
hjärtegodhet snart skall komma öfver
på vår sida.

När kvinnorna ha fått klart för sig
att det ej så mycket gäller att sprida
kännedom om Kristus och hans lära,

utan fastmera att på jorden införa den
rättvisa och kärlek till nästan som
han kräfde, då skola de arbeta lika
energiskt och hänfördt för socialismens
sak som de nu arbeta på att få hed-
ningar döpta.

(Folkbl.)

Ett reseminne.

Det var en gång jag reste på ett
fjärran haf, på en ångbåt som gick
från en världsstad till en annan, från
ett land till ett annat.

Vi voro många ombord, människor
från skilda land och af skilda folk, där
flertalet icke förstod hvarandras språk.

De flesta skulle till Amerika. Där
funnos solbruna italienare, än mörkare
ungrare, nästan svarta albaner och
montenegriner, där funnos sydtystrar,
nordtystrar och plattyskar, fransmän
och belgare, ryssar och polacker. Mest
ryssar och polacker.

Resenärerna sutto hukade intill skor-
stenarne, ty luften var kall. Flock in-
till flock, hop invid hop sutto de, allt
efter det land och folk och språk de
tillhörde. Ryss satt intill ryss, polack
intill polack, ungrare intill ungrare.

Det såg ut som om tio för hvar-
andra främmande vandringsfolk med
massor af barn foro sin väg.

Hos några nationer språkades det
sakta, hos ett par hördes låtar af piccola
och mungiga, hos andra åter var det
dödstyst. I ryssarnas grupp, den stör-
sta, tego alla: både den gamla musji-
ken i sitt långa, tofviga hår, som såg
ut som en profet ur Israels historia,
och de andra männen och kvinnorna
och barnen, till och med de små som
förfärfves sökte suga mjölk ur sinade
spenar.

En främling bland främlingar gick
jag och såg in i slocknande eller grubb-
lande, i förgråtna, sällan i hoppfulla
ögon. Jag kände mig som jag tror
de hellener kände det, som i dröm-
men sågo sig färdas bland okända
folk på Charons båt till underjordens
gåttfulla rike.

Som jag gick där bland folkens fati-
giga emigranter, föll natten på, hafvets
tunga natt, och ljusfloderna från pan-
norna och de tända lyktorna skeno
matt öfver ansikten och paltor och
öfver blottade bröst som sökte ge di.

Jag satte mig på en emigrantkista
med tunga järnband. Den stod vid
relingen midt emot ryssarnas hop.
Där kunde jag både höra vågornas
sång och de stora pistongernas slag
och piccolamusiken från italienarfloc-
ken. Där kunde jag se den svart-
nande natten öfver havet och lyktor-
nas röda och gröna sken och ljus-
floderna öfver människornas ansikten.

Som jag satt där och undrade öfver
den bleka och tysta sorgen bland alla
dessa som befokade fartyget och fann
att det måste vara tyngre att lämna
sina fäders land än de rika tro, att
det icke måtte vara så stor glädje
med att söka sig ett nytt hem öfver
hafven, kom en kvinna upp från under-
däck och gick fram och ställde sig
bland ryssarna.

Såg man hennes ansikte var hon
tjugufem år omkring, ty hennes ögon
hade ännu glans af stjärnor, men såg
man henne från ryggen såg hon böjd
och försiliten ut som en kvinna på
sjuttio.

Hon började tala, först sakta, sedan
högre och högre, tills hon slutligen
skrek sina ord. Hennes händer och
armars rörelser blefvo hastigare allt
som hennes tal blef högre.

Hvad hon sade, förstod jag inte.

Men man kan begripa utan att
förstå.

Jag tänkte där jag satt: Hon talar
om Rysslands folk som döer och för-
gås, antingen hemma i sitt eget land
eller i främmande länder. Hon talar
om Rysslands kvinnor, som föda sina
barn för att de skola hungna, som
nära dem för att de skola stupa på
vägarna, som bära dem på sina armar

för att se dem dö. Hon talar om alla
världens kvinnor, som i kärlek och
vanda föda sina barn, som bära dem
vid sina bröst i ångslan och hopp —
för att se dem förgås och dö. Hon
talar till alla världens mödrar: I ären
de som skola göra revolutionen, ty I
ären de som liden! Resen er I alla
som älsken era barn och skapen en
ny värld! Sänden ett rop ut öfver
världen att nu bryten I upp till den
stora omhållningen. Nu skola hust-
urna och mödrarna, nu skola alla
kvinnor taga ut till dana en ny
tid. Ty vi vilja icke föda våra barn
för att se dem bli skam, duka under
och dö. Vår är svedan och kärleken,
vår är rätten. För våra barn gå vi
ut! En ring om alla länder sluta vi,
ett band om jorden. Hvarför skola
vi binda säden och baka brödet, när
våra barn ändå bli olyckliga? Ut gå
vi, låtom oss taga och införa rätten
i världen!

Jag vet att hon trodde sig stå på
en kulle vid moder Volgas strand och
tala till Rysslands, till världens lyss-
nande kvinnor.

Jag gick innan hon slutat, ty jag
ville inte se henne finna sig stå bland
dem som från förtviflan drogo till ny
förtviflan.

Fredrik Ström.

Kvinnorörelsen i Tyskland.

Den tyska kvinnorörelsen marsche-
rar liksom arbetarörelsen i landet
på två flyglar. Den ena är de borger-
liga kvinnorna, de s. k. "Frauenrecht-
lerinnen", som väl då och då taga
rätt stora ord i munnen, i synnerhet
när det gäller öfverklassens kvinnors
rättigheter, men som icke hålla stånd
då det gäller frågan om arbeterskor-
nas intressen. Deras program för
afskaffande af arbeterskornas lidanden
och trældom går icke öfver det medel-
måttigaste, som kan bjudas inom det
kapitalistiska samhället. Det är i det
stora hela en liten angenäm sport
hvarmed den ena eller den andra öfver-
klasskvinnan söker fördrifva sina lediga
stunder, eller hvärmed, om hon är
något mera vehjärtad, hon söker
nedstypa de samvetsskval, som möjlig-
vis uppstiga i hennes bröst vid tan-
ken på allt det elände hennes egen
klass, kanske hennes egna närmaste,
hopa öfver arbeterskornas glädjelösa
lif. Så är det också förklarligt, att
den borgerliga kvinnorörelsens leda-
rinnor återfinnas inom de partigrupper,
hvilka vid alla möjliga och omöjliga
tillfällen ösa smuts och skymf öfver
arbetarörelsen, inom den partigrupp
framför allt, som i de ödesdigra decem-
berdagarne 1902 vid tulltariffens genom-
trufande i riksdagen förrådade den
tyska arbetareklassens intressen.

Egendomligt nog är ändock denna
flygel mer bekant, dess ledande per-
soner mera kända i utlandet, än den
socialistiska delen af kvinnorörelsen
i Tyskland. De förstä och få medel
att mera slå på trumman för sig. Så
förklarar det, att till och med en
Ellen Key just i dessa dagar (februari
1905) kan besöka Berlin och hålla
föredrag och deltaga i flere möten
inom slutna dörrar hos de borgerliga
kvinnorna. Och dock slå tusende ar-
beterskors hjärtan varmare vid Ellen
Keys namn, tusenden skulle så gärna
vilja göra hennes bekantskap en enda
afton. Kanske lyckas det oss ännu
i sista minuten.

Den socialistiska kvinnorörelsen i
Tyskland är redan ett tjugotal år gam-
mal. Den uppstod under den beryk-
tade socialistlagens dagar och håller,
liksom allt annat som endast luktade
af arbetarörelse, offer för denna. Och
ännu i dag äro kvinnorna, framför allt
i Preussen, fullkomligt rättslösa i poli-
tiskt afseende. Ej nog med, att
de icke få deltaga i det politiska lif-
vet, nej de ha ej ens politisk före-
ningsrätt och få inom sina föreningar
icke befatta sig med politiska frågor.

Deras möten öfvervakas af polisen, hvilken noggrant passar på att man ej begifver sig upp på politikens svindlande höjder. Härigenom händer det många gånger att en viss komik icke han undgås, hvilket är naturligt, när afgörandet af sådana frågor lägges i underordnade polismäns händer, vilkas färd uppåt i sanning icke gått öfver politikens fält, men väl öfver — kaserngårdens. Sålunda passerade för någon tid sedan, att en af våra yngre krafter, fröken *Helene Grünberg*, på ett möte i Westfalen, där hon skulle tala, af den öfvervakande polismannen ej blott förhindrades därifrån, utan han fordrade äfven »att det där fruntimret skulle visas ur salen!»

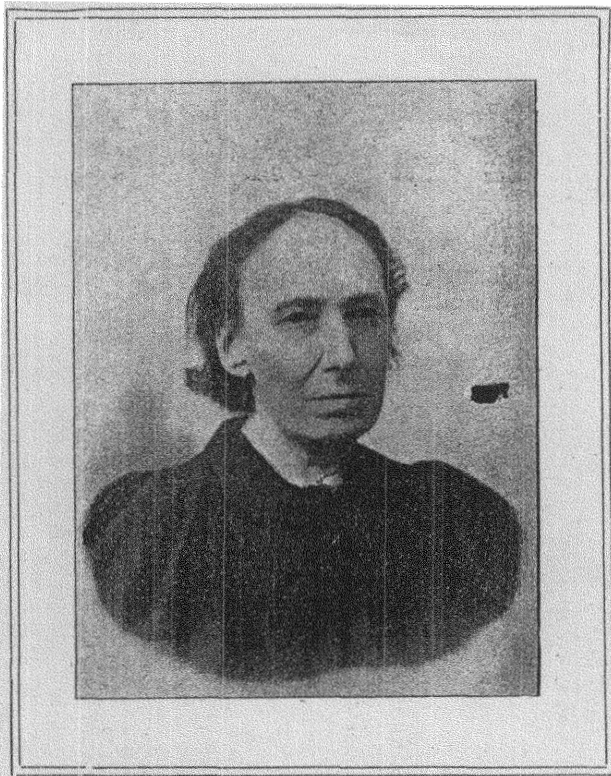
Så blir den enda möjligheten för arbeterskorna att organisera sig i fackligt hänseende och gifva dessa organisationer äfven bildande uppgifter, alltså att sprida kunskap och vetande. Att bilda politiska föreningar är på grund af föreningslagen i Preussen omöjligt. Redan år 1886 blefvo kvinnoföreningarna i Berlin med därtill hörande, som stodo under ledning af fruarna Dräger, Emma Ihrer, Haase, Pölling, Grothman och Cantius, upplösta, därför att de petitionerade för kvinnornas inväljande i yrkesdomstolarna (Gewerbegerichte): Fruarne Hofmann, Hägemann, Ihrer och fröken Jagert såsom ledarinnor af den i mars 1885 stiftade *föreningen för tillvaratagandet af arbeterskornas intressen* ställdes för domstol och ådömdes böter upp till 90 mark, och eventuellt fängelse. Domens motivering, som stadfästes af riks-rätten, landets högsta domstol, är kostlig. Därför att i föreningen fördrag hållits öfver »arbeterskornas ringa lön och deras utsugning genom kapitalet», öfver »införandet af en normalarbetsdag genom staten», öfver »söndagshvila» o. s. v. blef föreningen såsom »politisk» upplöst och dess ledarinnor, som tillåtit sådana upproriska ämnens behandling i föreningen, bestraffade.

En tid var man utan organisation, utan samband. Slutligen bildades i Berlin 1889 en kvinno-agitationskommission, bestående af 7 medlemmar. Denna arbetade med godt resultat och redan 1890 började densamma utgifvandet af en egen tidning, »Die Arbeiterin» (arbeterskan) som redigerades af *Emma Ihrer* och utkom på Meyer & Jensens förlagstryckeri i Hamburg. 1891 förflyttades tidningen till Stuttgart, där redaktionen öfvertogs af fru Klara Zetkin. Där ändrades tidningens namn till »Die Gleichheit» (Jämlikheten) och utgifves ännu i dag under samma reaktion.

I en hel del andra städer bildades äfvenledes agitationskommissioner i likhet med den i Berlin. 1893 bildades i Berlin för arbetareklassens kvinnor en kvinnobildningsförening, som gjorde stora framsteg inom kort tid, men som likaledes drabbades af polisens upplösande hand. Och hvad som var ännu kuriösare, äfven en agitationskommission, som blifvit vald på offentliga folkförsamlingar, hvilken icke hade någon officiell ledning, utan endast hade till uppgift att bedrifva agitation bland kvinnorna för att upplysa dem om deras intressen och icke upptog några medlemmar, blef stämplad till en *politisk förening* och upplöst på grund af föreningslagen!! Fruarne *Fahrenwald* och *Ihrer* blefvo, såsom »ledarinnor», straffade med 20, resp. 30 marks böter, *Jung*, *Frohmann*, *Klotsch* och fröken *Baader* såsom »medlemmar» med 15 marks böter vardera.

Naturligtvis vann polisen ingenting på detta. I stället för agitationskommissionen på 7 medlemmar tillsattes en *förtroendeperson*, och andra städer följde detta exempel. Denna förtroendeställning intager i Berlin ännu i dag fröken *Baader* och genom hennes hand går en stor del af agitationen, den politiska upplysningen, inom arbeterskornas värld.

Å den andra sidan hade den fackliga rörelsen under tiden börjat fått fast mark under fötterna och de svåra sår socialistlagens tolfåriga tillvaro

LOUISE MICHEL

slagit, hade snart läkts. Fackförbunden tillsatte 1890 sin generalkommission (motsvarande landssekreteriatet i Sverige) och i denna kommission blef en kvinnlig medlem, fru *Ihrer*, invald. Från kvinnornas sida uppfordrades fackförbundens styrelser att söka få in *kvinnornas* organiserande i *förbundens* stadgar, hvilket också numera uppfyllts: af de flesta fackförbund, så att de upptaga såväl kvinnor som män, Att hindra kvinnornas organisation på denna väg är icke möjligt för polismyndigheterna, ty fackförbunden hafva sin berättigade grundlag i yrkeslagens § 152, som tillåter alla industriens och handverkets arbetare att organisera sig för att tillvarataga sina ekonomiska intressen.

Så äro nu de socialistiska kvinnorna organiserade i fackförbunden. År 1903 stodo 40,666 kvinnor organiserade, däraf i textilarbetareförbundet ensamt 12,040. År 1902 var antalet organiserade kvinnor 28,218, så att öknningen inom ett år utgjorde 12,448 och för år 1904 torde antalet uppgå till inemot 60,000. Mycket dåligt organiserade äro emellertid arbeterskorna inom konfektionsbranschen. Endast 897 stodo 1903 i skräddareförbundet. Ett stort fel göres häruti, i det man inom organisationerna lägger allt för litet vikt på kvinnornas organisation. Icke en enda kvinnlig agitator har hittills blifvit fast anställd inom fackförbunden ehuru antalet af anställda ämbetsmän i de tyska fackförbunden närmar sig 1,000 eller åtminstone rätt mycket öfverskridit 500-talet. Och det fattas verkligen icke dugliga agitatorer inom kvinnornas led. Vi taga några ur högen: *Emma Ihrer*, *Louise Ziets*, *Helma Steinbach*, *Paula Thiede*, fröken *Altmann*, *Helene Grünberg* o. s. v., intelligenta kvinnor och dugliga talare. En viss kortsynthet hos männen torde nog vara största orsaken till att alla dessa kvinnor, som egna den stora saken sitt lif, måste bringa större offer än i verklighet vore nödvändigt.

Arbeterskornas egentliga organisation i Tyskland äro alltså f. n. fackförbunden, i hvilka de organisera sig för att tillika med männen tillvarataga sina ekonomiska intressen i det yrke de arbeta. I enskilda förbundsstater, såsom t. ex. i *Hamburg*, stå för kvinnorna inga hinder i vägen att också politiskt organisera sig och de ingå där i ej ringa antal också i de socialdemokratiska valföreningarna. Men i Tysklands största stat, i Preussen, såväl som i en hel del andra, ha kvinnorna, i första rummet arbeterskorna, ingen politisk föreningsrätt och från polisens sida har, som ofvan nämnts, allt gjorts för att hindra arbeterskornas föreningar, äfven när de icke äro politiska. Och endast med stor möda

är det i dag möjligt, att t. ex. i Berlin lotsa fram de där bestående föreningarna »för fruar och flickor» mellan föreningslagens branta klippor.

Läsarinnorna torde förstå, att det under sådana omständigheter fordras mod och offervillighet hos de tyska arbeterskorna att sträfva efter de stora ideal vi alla hafva: deras egen och hela arbetareklassens befrielse. Dessa förhållanden mana också arbeterskorna i alla länder, där gällande lagar och förordningar icke lägga hinder för deras organisation, att med all den ifver och det mod, som utmärka den upplysta kvinnan, vid männens sida kämpa för vår stora gemensamma sak.

Wilhelm Jansson,
Berlin.

Louise Michel.

När underrättelsen kom, att Pariserkommunens berömda hjältinna lämnat de lefvandes antal, skref en borgerlig västkusttidning, hvars namn af barnhärtighet må skänkas åt glömskan, följande djupa visdomsord:

»Trots det att Louise Michel verkade som revolutionär ägde hon ett godt hjärta.»

Om den stackars narr, vilkens betänklighet saknad af ett viktigt mänskligt organ synes vara upphofvet till föreställningen att revolutionärer äro identiska med samvetslösa blodtörstiga skurkar, af vår Herre fått förståndets signade gifva, så hade han i stället anmärkt:

»Hon var så godhjärtad — därför blef hon revolutionär.»

Ty så förhåller det sig.

Louise Michel är typen för en *god kvinna*. Däri ligger lösningen till hennes väsens gåta, hemligheten med den utomordentliga tjuvingskraft hon förmådde utöfva på människorna, förklaringen till att hon vigde sitt lif i proletariats tjänst.

Hon resonerade sig icke till sin öfvertygelse, hon kände sig till den. Därför har hon också verkat starkast som person, mindre genom sina idéer. Hennes betydelse som det ropande samvetets röst i en tid af moralisk och social försöfning har varit större än hennes betydelse som ledstjärna till ljusare nejder. Hon var en lefvande protest mot orättfärdigheten i det nuvarande samhället men att klart se den väg, som skulle leda därifrån, det förmådde hon icke.

Hennes gärning blef i allt fall stor nog för att hon med tacksamhet skall ihågkommas bland arbetarna i alla länder.

Lika ful som hennes ryska motsvarighet, den 1881 afrättade Sofia Perovskoja, var vacker ägde hon med denna godhetens allt förskönande egenkap. Verner von Heidenstam har någonstädes besjungit »den kärlek, som offerar besinningslöst, och aldrig köpslår om lön», och en sådan kärlek hade Louise Michel. Sällan har världens skådat en kvinna, som med större hängifvenhet tjänat de betrycktes sak. Till och med i landsflykt glömmes hon sig själf för andra. Henry Bauer, den ryktbare författaren till »Från kommunens tid» och själf en af kommunens bortdömda män, säger om henne:

»Det var ånglagodheten själf. Hennes hjärta var ett haf af medlidande och ömhet. Aldrig hörde man henne säga ett ondt ord om nästan, aldrig gaf hon anledning till någon tråta. Hon gaf allt, hvad hon ägde, till andra — pengar, böcker, klädningar, linne. I flera månader gick hon klädd bara i en kort underkjortel, emedan hon skänkt bort sin kjol. Det är denna kvinna, som man kallat en petrolös, hon hvars minsta såväl som största handling varit vigd åt den lidande mänskligheten. En hvar som kom i beröring med Louise Michel måste respektera hennes djupa rättsskaffenhets.»

Man har jämfört henne med Tolstoj. I viss mån var hon större, ty hon offrade mer för sin tro. Den märklige ryssen offrade ju ingenting vidare än en tvivelaktigt förtid och öfverflyttningen af sin förmögenhet till hustrun... Louise Michel fick sona sin öfvertygelse med fattigdom, förföljelse och fängelse. Men den ryske aposteln?

Sådana kvinnor äro sällsynta. Verkliga flammande eldsjälur gifves det eljest blott bland männen.

Och nu är hon död, denna själsstarka, hängifna och milda hjältinna. Förgångelse — hur underligt detta ord, som vi inte kunna fatta! Men hennes minne skall lefva bland oss, strålande i glansen af det förgångnas oändliga vemod och framtidens solbegjutna skönhet.

Zeth Höglund.

Sömmerskelockouten vid elektriska syfabriken i Centralpalatset i Stockholm.

Som bekant pågår för närvarande en strid om föreningsrätten mellan Manufakturvarubolagets direktör hr Ed. Josephsson och ett 80-tal sömmerskor. Konflikten anledning består, såsom det redan relaterats i dagspressen, däri, att sömmerskorna tecknat sina namn på en lista i akt och mening att, på ett samma kväll af fackföreningen utlyst möte ingå i densamma.

På omvägar kom detta till direktörens kunskap. Han uppkallade en af sömmerskorna och antydde för henne att hon fingo sluta om hon inginge i fackföreningen. Återkommen till ateljen meddelade hon kamraterna om direktörens beslut, och då denne senare kom dit, ytterligare uttalade att inga fackföreningsmedlemmar finge vara anställda hos honom, reste flickorna sig och förklarade att de ämnade ingå i fackföreningen, samt ej ämnade tåla att en kamrat fick sluta, därför att hon uttalat den mening som alla hyste. Direktören, som tycktes retad af flickornas enighet, dekreterade nu att alla som ämnade ingå i fackföreningen fingo gå genast, och så brådt blef det med att utrymma lokalen, att flickorna under hot om polis måtte i största skyndsamhet plöcka till sig sina ytterkläder, och springande ge sig i väg, ty i brist på polis hade direktören kallat upp sina tre gårdsdrängar för att utkasta de genstridiga.

På aftonen samlades de utestängda i Folkets hus för möte och inskrefvo sig i Linnésömmerskornas fackförening. Denna tillhör Kvinnornas fackförbund och det blef nu förbundet som fick taga hand om de utestängda, ordna

Kvinnornas frihetsvädjan.

Af Helen Sjöstedt.

(Ett komplement till V. v. Heidenstams »Medborgarsång».)

Så sant som vi döttrar af Sveriges land
med dess söner hemmen ha delat,
så sant som vi föddes på samma strand,
där gemensamt vi njutit och felat,
vi vilja bland stolta sönerna gå
så fria som de öfver jorden,
vilja starka och trygga i leden stå,
som det höfves döttrar af Norden.

I söner! Vi stridde som I vår strid,
vi födde er ofta med tårar,
vi delade sorg liksom glädje och frid
under lefnadens vintrar och vårar;
vi skänkte vår kärlek, vi gäfvö vårt stöd
i slott som i armaste koja,
vi kämpat som I vår kamp om bröd,
fast vi snörats i band och i boja.

Då ofreden rådde och nöden var hård,
då förödelsens flammor glödde,
I söner! Vi sveko ej er, ej vår gård,
gemensamt vi ofta förblödde;
vi delat hembygd och plikter och allt,
må vi ock dela friheten lika!
Ty hälften vi äro af landets salt,
och vi kunna ej längre vika.

Det är skam att oss kufva med lagar och bud,
som blott göra sönerna rika,
det är skam att tänka, att samme Gud
ej skapt oss till väsendet lika;
men vi vuxit, vi döttrar, vi fordra vår rätt,
ur sönnen vi vaknat, vi kvinnor,
vi äro väl också af hjältarnes ätt
och ej svaga, förkrympta trälinnor.

Nu äro vi trötta på styfbarnens lott
i hem, i stat och i kyrka,
nu vilja vi mätas med rättvisans mått,
nu vilja vi pröfva vår styrka!
Det är skam, att ej mödrar med valkig hand
kunna rösta bland sönerns skaror,
det är skam, att lag i vårt fria land
skall handla med kvinnor likt varor!

Men vi tåla ej längre slik vikingased,
som oss faller likt byten i jakten,
vi vilja bli likar i vänners led
och vi vilja ej kifvas om makten. —
Må våren komma med hvinande storm
och nedslå med väldiga vingar
hvarv nesligt förtryck och hvar murken form,
som rätten och hedern betvingar!

(Vårbrödd.)

om hjälp för dem, planera för anska-
fandet af pengar, understöd o. d.
Lyckligtvis tillhör Kvinnornas fackför-
bund Landsorganisationen och därigenom
förminskas bekymren betydligt
hvad det ekonomiska angår.

Emellertid har en underhandling förts
mellan direktör Josephsson samt Lands-
organisationens ordförande jämte kom-
mitterade från fackförbundet. Under-
handlingen ledde dock till intet resul-
tat, ty visserligen medgaf nu direk-
tören sina sömmerskor rätt att tillhöra
sin fackförening, men han ville ej ingå på
att återtaga alla de utkastade utan
förbehåll sig rätt att få utgälla ett 30-tal.
På dylika villkor kunde naturligtvis
ej öfverenskommelse uppnås.

Äfven bestred direktören att han
någonsin yttrat, att han ej ville hafva
fackföreningsmedlemmar i sitt arbete;
dock gent emot ett 80-tal vittnen be-
tyder ett dylikt nekande föga.

Emellertid pågår lockouten nu på
trede veckan. De utkastade såväl som
Kvinnornas fackförbund äro fast be-
slutna att icke ge upp saken förrän
direktören ingår på att återtaga dem
alla.

Vid konfliktens början bestod per-
sonalen af inalles ett hundratal söm-
merskor; af dessa ha tyvärr ett tju-
otal föredragit att stanna kvar vid bo-
laget, fastän direktören så skamligt
förfarit mot deras kamrater. Flera
ha dock sedan insett sin orätt och
kanske till slut flertalet tröttnar på sin
judastjänst och lämnar direktören åt
sitt öde.

Emellertid har denna lockout, likaväl
som den nyss avslutade lockouten vid
Stenströmska linnefabriken i Helsing-
borg, sin stora betydelse och är i och
för sig ett tidens tecken. Det är ju
nämligen nu mera så, att arbeterskorna
litet hvarstades börja organisera sig,
börja på att våga sig fram till sina
arbetsgivare med kraf om högre löner,
bestämda prislistor, kollektiva arbets-
aftal ifråga om arbetstid, uppsägnings-
tid m. m. På dessa områden har
arbetsgivarna förut varit ensambestäm-
mande, och det passar icke i stycke
med deras profithunger att nu behöfva
taga hänsyn till kvinnorna, dessa ar-
beterskor, som man alltid förut haft
för vana att behandla hur som helst.

Om man därför kan "mota Olle i
grind", krossa organisationsförsöken i
sin början, då har man frid ännu en
tid, och kan skära guld med tälj-
knifvar på de fattiga arbeterskornas
bekostnad.

Att hålla arbeterskorna nere på de
låga lönernas nivå är hvad arbets-
gifvarna af all makt eftersträffa. De
eftergifter, man nödd och tvungen måst
gå med på gent emot de manliga
arbetarne försöker man taga igen ge-
nom att nedpressa lönerna så mycket
som möjligt för kvinnorna.

Dock, vi äro öfvertygade om att ar-
betsgifvarnes försök att omintetgöra
kvinnornas organisationer äro lönlösa.
De äro som man säger för sent ute.
Tiden börjar verka äfven bland kvin-
norna, och den ena gruppen af arbeters-
kor efter den andra inser samman-
slutningens betydelse och nytta.

Därför ämna vi möta alla brutala
lockoutförsök med det kraftigaste mot-
stånd och vi äro fast öfvertygade om
att vi i denna sak ha de organise-
rade arbetares fulla förståelse och stöd.
Från skilda platser inkomma dagli-
gen talrika bevis på sympati för de
utestängda. Bland dessa är samman-
hållningen ock mönstergill. Vihasslundas
ingen anledning att misströsta om
stridens utgång.

Rapsodia.

Det är mycket svårt att yttra sig
i kvinnofrågan, ty den är så svår
att begripa. Ätminstone har jag
svårt att begripa hvad en för de
olika klasserna gemensam organi-
sation särskildt för kvinnans röst-
rätt skall tjäna till. Jag anser näm-
ligen att den lockoutande fabrikan-
ten X:s gemål och fröken dotter
och den lockoutade snickaren Y:s
hustru inte ha ett dugg gemensamt
med hvarandra. Ty fabrikan-
tens fru och dotter ha väl rösträtt myc-
ket mer än snickaren själf och hans
fru. Det ha de genom sin sociala
ställning.

Därför kunna aldrig fabrikan-
tens fru och dotter och snickarens fru
gemensamt arbeta för kvinnornas
rösträtt, ty hvad som för de förra
är en ytterligare förmån till alla
dem de ha förut det blir för den
senare en ytterligare misräkning
till alla hon lidit förut, nämligen
då hon af männen erfarit att alla
de små på långa tider ingenting
förmå mot de stora och mäta. Ty
de stora ha ju blott att befästa en
redan intagen position, men de små
måste rusta till ordnad belägring
och sådant tar tid. Det har tagit
lång tid för männen, fastän män-
nen redan i forna tider gått till
tings och vid sköldar och bågar
röstat fritt om sina angelägenheter.

Men nog anser jag det ändå orätt-
vist att min vän Palmgren, som är
gamla karlen och har en affär som
går af sig själf och som är dum
och lättledd som ett strykjärn och
som inte har ett ens reda på hvad
arbetarrörelse eller politik eller kvin-
norörelse är, nog anser jag att det
är orättvist att han har rösträtt
men inte Ellen Key.

Men hvarför mau skall bilda frun-
timmersföreningar för rösträtten och
lätsas som om någon klasskilnad
mellan kommerserådinnan den och
linnesömmerskan den inte skulle
göra sig gällande i den frågan —
det är någonting som jag inte be-
griper.*

* Vi dela icke författarens mening i denna
sak. Naturligtvis kunna kvinnor från olika
samhällsklasser mycket väl sammansluta
sig i en förening och där arbeta för en
reform som gäller dem alla gemensamt så-
som kvinnor. Den åsyftade föreningen ar-
betar uteslutande för eröfrandet af politi-
ska rättigheter för kvinnorna, och före-
ningen representerar som sådan inga som
helst klassintressen. Men — hvarför i det
hela taget göra klassgränserna för under-
klassens kvinnor skarpare än för under-
klassens män? I den ännu pågående stri-
den för den allmänna rösträtten för ar-
betarna kunna vi räkna en mängd öfverklas-
sare, såväl akademiskt bildade, som ämbets-
män, ja t. o. m. arbetsgivare. Inte kan
man väl påstå att dessa personer ha ge-
mensamma klassintressen med arbetarna,
hvilket de naturligtvis icke heller ha. Men
därför att de äro demokratiskt sinnade ha
de gemensamt intresse med arbetarne i
fråga om att genomdrifva den allmänna
rösträtten. Kvinnornas gemensamma in-

Det finns somliga som anse att
kvinnan alls inte är intellektuellt
likställd med mannen — den åsik-
ten har hr J. F. Nyström i Första
kammaren, Sveriges fulaste riksdags-
man — men det finns också
de som anse att kvinnan står så
högt så att... ja, så högt att man
inte räcker upp till henne med nå-
gra medborgerliga rättigheter. —
den åsikten har t. ex. prosten Sjö-
holm i Första kammaren.

Hur det nu är med detta angår
alls inte arbetaren; ty han har bara
intresse af att få kvinnan, d. v. s.
hans klasskamratunderklasskvinnan,
med sig på den uppgift han lagt
sig före, nämligen att söka skaffa
den arbetande klassen mänskliga
förhållanden och fullt fria utveck-
lingsmöjligheter. Att få våra egna
kvinnor med på den saken, det är
vår kvinnofråga.

Men för att få dem med måste
vi sätta oss och dem in uti vår
rörelses medel och mål och inte
skrämma dem med spöken. Ett så-
dant spöke är antireligiositeten, som
vi kunna gifva ett senare rum i
vår agitation. Ett annat är talet
om hemmets upplösning, som alls
inte är nödigt att tala om.

Men jag kommer just nu ihåg
en händelse som jag vill berätta.
Man skulle hålla ett offentligt
möte om barnuppfostran och jag
gick dit. Ty jag behöfver lära
mig att uppfostra barn, ty jag har
fyra stycken.

På mötet var mest fruntimmer.
En norsk fröken, som aldrig haft
några barn, inledde den viktiga
frågan, fastslående några viktiga
grundsatser för barnuppfostran samt
påyrkade stora barnuppfostringsan-
stalter i det framtida samhället.
En dansk fru, som heller aldrig
haft några barn, påyrkade mindre
uppfostringsanstalter och en svensk
fröken förordade medelstora barn-
hus.

tresse består i att få bort könsstrecket, som
utestänger dem alla från politiska med-
borgarrättigheter. Få vi bort könsstrecket
skola nog arbetarklassens kvinnor veta att
sköta sina speciella klassintressen, därom
har man ej rätt att tveka. Red.

Denna skandinaviska treenighet om barnuppfostningsanstalter tyckte jag inte riktigt om. Kanske dessa som talat inte ens haft *små syskon!* Jag begärde ordet. Jag framhöll att det fanns en annan utväg att ta till om det inte gick för sig att uppfostra barnen på inrättningar. Man kunde ju uppfostra dem i *hemmen*.*

Det var en djärf synpunkt, det hade ingen tänkt på. Ja visst, ja. Hemmet ja. Det var verkligen någon att fundera på, tyckte de barnlösa kvinnorna, men alla de som hade barn sågo med en varm blick på mig. De voro tacksamma mot mig, som något talat för hemmet, trots jag var socialist och allt sänt där.

Men jag tror att vi få kvinnorna med oss om man släpper dessa spöken om gudsförnekelse och hemmens upplösning. Vi skola ta dem med vårt arbete för bättre ekonomiska möjligheter som skapa hemmen sol och luft och barnen vida framtidsvyer. Arbetarekvinnorna menar jag — ännu så länge ha vi ingenting gemensamt med de öfverklasskvinnor som uteslutande sträfvat för kvinnans rösträtt och äro blinda för allt annat.

Holger.

Tag vara på tiden.

En tysk författarinna, fru Franziska Mann, skriver i »Berliner Tageblatt» till svar på ofvanstående fråga bland annat:

Så dåliga vanor som att tillbringa en lång del af natten i intetsägande sällskap, springa kring på meningslösa visiter eller spendera hela dagen på toalettförhör karakterisera sig själva. Dem talar jag icke om. Men om den »husliga» kvinnan alltid ville använda alla både lekamliga och andliga krafter, skulle både hon och andra förväns öfver, hur mycket hon kunde uträtta. Andlig utveckling och en frisinnad syn på tingen skada långt ifrån kvinnans husliga sinne. Tvärtom! Ett hem blir ljusare och lugnare, ju mera insiikt hustrun äger i allting. En kvinna som aldrig har tid, är en dålig husmoder. Alla krafter måste ansträngas för att skaffa tid och få den att räcka till. Många försöka allt för mycken tid på förberedelser. De ha vänjt sig att tänka för långsamt och prata för mycket. De göra sig icke mödan att skilja mellan huvudsak och bisak.

Det är verkliga stortadt, hvad en fri människa kan uträtta på 24 timmar, om hon bara känner värdet af att indela sin tid. Att ha tid är en konst, som man alltid måste öfva sig uti.

Och det gäller icke bara att hafva tid till husliga göromål. Det gäller att afskaffa äfven den andliga fattigdomen. Intet i ett hem må aktas så ringa, att man försummar det och genom försummelsen skapar misstämning. Att känna vikten af hvarje enskild sak är af den allra största betydelse. Låt icke det ena gå ut öfver det andra. Låt icke återfrågan sluka allt intresse.

Amerikanskan — det vill säga den amerikanska som är nödsakad att arbeta — förstär att indela sin tid. Många läkares, köpmans eller författares hustru i Newyork måste reda

* Hemmen ja. Uppfostra barnen i hemmen. Det kunna de mammas göra som äro nog lyckliga att få stanna i sina hem, och själfva uppfostra sina barn därför att mannens inkomster räcka till. Det är icke för dessa barn som vi förorda barnhem, men väl för dem hvars mamma får stå i fabriken dagen i ända och med oro och sorg jämt får tänka på småtingarna hemma, som äro öfverlämnade åt sig själfva och slumpen. Vi tro fortfarande att dessa barn skola må bättre i ett barnhem där de finge skötsel än i ett »hem» där modern är borta och de sålunda ingen skötsel få.

Red.

sig utan piga, och likväl ha många af dem tid till det otroligaste. Visserligen äro de amerikanska husen utomordentligt praktiskt inrättade — fruarna kunna tvätta i en kvarnkjande inrättning i sitt eget kök —, men jag tror, att många husmödrar äfven med dessa idealkök omöjligt skulle kunna skaffa sig ett ögonblicks ro.

Hemligheten med att kunna uträtta något består i sträng punktlighet. Hvarje minut kan göra nytta, hvarje ögonblick är värdefullt till arbete eller hvilat. Den hatt, som köpes efter tre dagars väljande, kommer ovadersägligen att sitta på ett tomt huvud.

När jag ser våra brådsnande kvinnor, får jag alltid lust att tillropa dem: Tänk på hvad du gör! Gif dig tid! Tänk på all den skönhet, vi män skor ha att mottaga af detta lifvet!

Kom ihåg, att ögonblicket aldrig återkommer! Minns, att det icke är pigor, möbler och kläder, som gifva lifvet sitt värde! Äfven för dessa ting förlora ni med åren intresset, och ni komma att mottaga andliga allmosor, hur sparsamma ni än varit i edert lif, om ni icke förstär att gifva ögonblicket sitt rätta innehåll. Tänk på ålderdomen, som närmar sig, ni, som icke hafva tid att gifva nutiden fylloghet och glans! Akta eder, att ni icke för dammet på edra möbler glömma dammet på edra själar! Ni slösa ofta med tid för att profva en ny klänning, men ni hafva aldrig tid att läsa en god bok. Hvilket är det viktigaste? Ni slösa också kanske så mycket med såpvatten och putsmedel, att ni tvätta och putsa all kärlek och trefnad ut ur huset. Ni veta, att man förstör maten med bara ett gram för mycket af det eller det — men hur man förstör ett lif, det veta ni icke.

Lyckliga äro de kvinnor, hvilkas skönhetsinne och mottaglighet för intryck icke dö bort under hvardagslivet. Att vara en god husmor är mycket. Att vara en god hustru är ännu mer. Att vara en god mor är allra mest.

Agitationen bland kvinnorna.

I Stockholm.

I Stockholm har agitationen bland kvinnorna varit synnerligen liflig under vintermånaderna. Utom de vanliga större agitationmötena ha en del smärre speciella yrkesmöten hållits. Det har visat sig att denna form för agitation är den mest fruktbringande, ifråga om att få tillslutning till fackföreningarna, och nästan alla våra afd. ha, tack vare detta arbetsätt samt styrelsernas nitiska omsorg, gått framåt i ganska afsevärd grad. Sålunda har lina sömmerskornas fackf. rönt en ofantlig framgång i det den ena ateljären och syfabriken efter den andra slutit sig till föreningen. På en syfabrik har just i dagarna genom underhandling med arbetsgifvaren genomförts en prislista med en ganska afsevärd förhöjning på de flesta artiklar, som fabriken förarbetar. Det är första gången sömmerskorna vid denna fabrik haft ett ord med i laget ifråga om arbetspriserna. Vidkommande arbetsgifvaren erkänner fullt ut sömmerskornas rätt att tillhöra fackföreningen, och bland de öfverenskomna bestämmelserna ingår att en kommitté af tre sömmerskor, valda af arbetarskorna, skola vid hvarje säsong början af arbetsgifvaren tillkallas i och för uppgörelse af arbetspriserna för säsongen. Det är att märka att *alla* arbetarskorna vid denna fabrik tillhöra organisationen, och därigenom, samt när man har att göra med en human arbetsgifvare går det att småningom genomföra ekonomiska förmåner äfven för sömmerskor.

Vid en annan mindre hvitvarufabrik hålla sömmerskorna äfven

på med prislista, äfven vid denna finnas *alla* med i organisationen. Då detta skrives har öfverenskomelse ännu ej uppnåtts.

Kappsömmerskorna har äfven innevarande säsong genomfört prislista hos en af de största firmorna härstädes, och äfven denna förening har gått afsevärdt framåt.

Trikåstickerskorna, hvilka på hösten i föltycktes viljasomna, haryckt upp sig duktigt de sista månaderna, och de mindre föreningarna plockas till sig nya medlemmar undan för undan. Erfarenheten visar oss allt tydligare att det går att organisera kvinnorna blott det finns vilja och en bestämd praktisk arbetsplan att följa.

Tisdagen den 11 april kommer att afhållas ett större möte i Folkets Hus om yrkesinspektion och verkstadshygien, hvilket ämne kommer att inledas af fröken Kjerstin Hesselgren. Detta ämne är af utomordentlig stor betydelse just för sömmerskorna, ty inga lida så som dessa under följderna af bristande yrkesinspektion. Det är nära på en skandal hvad sömmerskorna härvidlag måste taga tillgodo med ifråga om vidrigheter midt uppe i det för sin snygghet berömda Stockholm. Till och med på förstklassiga ateljärer få de sitta i smuts och damm med spindelväfvar hängande rundt kring väggar och tak. Den s. k. skurningen pågår flerstädes *en* eller *två* gånger om året och därmed menar man sig hafva tillfredsställelse uppfyllt alla anspråk på renlighet. Att under dylika omständigheter vissa ateljärer blifva rena lungotsghärdar är en gifven sak, äfvansom att de sorgliga följderna häraf i första hand drabba sömmerskorna, hvilka på grund af öfriga lifsförhållandena, dåliga bostäder och otillräcklig föda, tyvärr alltför ofta blifva lungotsens offer. Men sjukdomsfröna, som alstras i ateljärer och smuts, kunna äfven i andra hand drabba kunderna och få af dessa, öfverklassens eleganta damer, ana hvilken fara som kan döljas i siden- och sammetsroberna.

Fröken Hesselgren är specialist på yrkesinspektionens område. Som stipendiat af Fredrika Bremerförbundet har hon berest England och är väl insatt i allt hvad som rör ämnet.

Vi känna emellertid alltför väl den snigelgång som alla reformer till förmån för arbetarna bruka gå. Skulle vi vänta med att göra något för sömmerskorna i denna viktiga sak till dess lagen omsider kantvinga arbetsgifvarna till skyddsåtgärder mot det onda, då kommer det nog att dröja. Bättre är nog att, åtminstone på en del områden, gå lagstiftningen litet i förväg och genom starka organisationer förmå arbetsgifvarna att uppfylla sundhetens och snygghetens rimliga fordringar.

* * *

Bland de föreningar som anslutit sig till Kv. fackförbundet är äfven *Badbetjäningens förening* i Stockholm. Denna förening har växt upp i all tysthet och omfattar nu flertalet af badpersonalerna vid Centralbadhuset samt Sturebadet och Malmtorgsgatans badhus.

Klagomålen rörande detta yrke gälla förnämligast den odrägligt långa arbetstiden. Vi hoppas att det i en snar framtid skall lyckas föreningen ändra dessa förhållandena till det bättre.

I landsorten.

Förbundsafd. Sömmerskefackf. i *Fulm* går jämt framåt. Hr *Ernst Söderberg* från landssekreterariatet har varit där och hållit föredrag inför fullsatt lokal och ytterligare har afd. haft besök af fröken *Maria Quist* från Gäfve samt nu sedan efter partikongressen af fru *Elma*

Danielsson under hennes besök i sin födelsebygd. Föreningen håller just på att skaffa sig en fana, som för första gången skall svaja på 1:sta maj. Denna fana invigges den 16 april, då invigningsstal kommer att hållas af fru *Anna Sterky* från Stockholm.

Sömmerskeff. i *Eskilstuna*, äfven den ansluten till Kv. fackförbundet, bedrifver en liflig agitation för sin förening. Genom möten och föredrag söker man samla alla sömmerskor i organisationen. Afd. har haft besök af fru *Anna Sterky*, som äfven höll föredrag i Allmänna Kvinnoklubben. Vi ha all anledning tro att denna förening snart skall växa sig stark, synnerligen då den har så bra hjälp och stöd från kvinnoklubben därstädes.

Afd. i *Enköping* har fört en 4 månaders strejk vid trikkfabriken därstädes samt slutligen vunnit seger och lyckats genomdriva sina små fordringar som varit anledning till striden. Strejken omfattade endast 5 stickerskor. Tack vare arbetarekommunens offervillighetsamt genom understöd från Kv. fackförbundet lyckades det underhålla de strejkande tills segern var vunnit. Föredrag för kvinnorna har hållits af hr *A. Weidenhaijn*.

Malmö afd., som uteslutande består af kappsömmerskor, har nyligen haft stort agitationsmöte med föredrag af fröken *Lina Gren*, och som vi hoppas, med godt resultat.

Sömmerskeafdelningen i *Sundsvall* har i dagarna afhällit basar för erhållande af medel till en sjuk-kassa och resultatet tyckes i ekonomiskt afseende ha varit tillfredsställande. I påsk kommer agitationsmöte att anordnas med föredrag af fru *Anna Sterky*.

Jag går icke in i någon fackförening af följande orsaker:

1:o) Därför att sammanslutning ger styrka, och jag önskar att förbli ett villigt redskap åt min arbetsgifvare;

2:o) Därför att fackföreningen arbetar för förhöjd arbetlön. Jag hatar hög aflöning och eftertraktar att få minsta möjliga betalning för längsta möjliga arbetstid;

3:o) Därför att fackföreningen fordrar att arbetaren skall behandlas som en människa och icke som ett djur. Detta är jag emot, ty jag anser att arbetsgifvaren, af hvilken jag är beroende, bör ha rättighet att vara hur inhuman som helst och behandla mig efter behag;

4:o) Därför att fackföreningen arbetar för kortare arbetstid för dess medlemmar och därigenom vill göra det möjligt, bland annat, att njuta af familjelivets lycka och glädje. Detta är ju nonsens. Jag anser att arbetaren icke är bestämmd för någon familjglädje. Hvad har han för anledning bland annat att se sina barn? Arbeta, äta och sova är allt hvad jag behöver och därför att fackföreningen vill ha mig att göra något mera, så är jag emot densamma;

5:o) Därför att fackföreningen vill ha mig till att besöka dess möten och lära mig att tänka själf. Jag anser detta vara för mycket bråk för den som vet att lagstiftarna göra det så bra som det behöfs. Jag föredrager hellre att sitta på krogen, dricka och sova;

6:o) Därför att fackföreningen uppfordrar mig att höra på tal af agitatorer och hvilket icke är rätt, emedan arbetsgifvaren är den ende som bör ha rätt att tala för oss arbetare;

7:o) Därför att fackföreningen råder oss att stå »en för alla och alla för en». »Alla för en» är nog bra, men »en för alla», det prote-

sterar jag emot på det bestämdaste, ty jag är icke en som behöfver gå med de andra. Jag har största nyttan af att vara för mig själf;

8:o) Därför att fackföreningen råder mig till att själf skaffa mig upplysning och mina barn en god uppfostran. Detta är jag emot, emedan jag för mitt kall i lifvet icke behöfver mera upplysning och hvad mina barn beträffar så äro icke de ämnade att bli något bättre än hvad jag själf är. Deras plikt är endast att bli lika beskedliga arbetare som deras underdåniga fader och moder;

9:o) Därför att fackföreningen vill afskaffa lönslafveriet. Detta är ju löjligt. En man af mitt stånd kan väl icke tänka att bli likställd med en herreman. Jag menar att enhvar fosterlandsvän bör ha rätt att oberoende af andra, finna sig i det nu rådande lönesystemets följder. Hvar man bör, om han så vill, ha rätt att vara slaf, lida, hungra, frysa och tråla i sitt anletes svett och ingen förening i världen bör ha rätt att ta ifrån mig dessa rättigheter. Jag protesterar på det bestämdaste mot fackföreningsrörelsen som sätter sig upp mot den bestående lagliga ordningen och slafveriet, som jag älskar och värderar lika högt som de för oss arbetare likaså utmärkte kyrkorna och krogarne och liknande inrättningar, som ha till uppgift att invagga oss i den föreställningen att alltid »vara gudeliga och låta sig nöja är vinning nog».

(Sägverks- o. Brädgårdsarb.)

Födelsedagsgåfvan.

Åke Elfving hade varit gift i hela fem år med blonda Ester Lind, och dock hade af det lyckoljus, som tindrade mot honom den efterlängade afton, då han drog sin i hvitt och myrten smyckade brud till sitt bröst, icke minsta stråle förbleknadt. Endast klarare lyste det och med en allt djupare glöd, som luttrade deras viljor och förfina sinnen och vanor. Den unga fabriksarbeterskan, som, första tiden af sitt äktenskap stått ganska okunnig och förlägen inför hushållets mångahanda kraf, hade vuxit fram till en duglig husmor, ty kärleken inspirerade städse hennes tankar och värf, såväl vid kvällsbransas drömriska ro som vid uppköpen af lifvets nödtorft, då det gällde att få en ringa penning att räcka till mycket. Ja, denna härliga undergörarens inflytande spårades lefvande och varmt icke blott i det mjuka grepp, för hvilket Åke Elfving villigt böjde sitt ganska stolta hufvud mot ett par leende läppar, utan äfven i välknådad deg och hvitiskurade golf-tiljor. Och i trätans stunder, ty sådana funnos allt ibland, då åsikt stod mot åsikt, var det åter hans andes fläkt, som ingaf förstående och för-synthet hos de stridande, samt slutligen alltid förde dem sonade i hvar- andras armar.

Det unga paret hade redt sitt bo i en stenkoloss helt nära en af stadens tullar, och kunde från sina fönster, som fångade rikligt af sol och friskhet, öfverskåda en skiftande vattenyta, begränsad af pittoreska höjder. Det lilla hemmet tedde sig också mycket inbjudande, vittnande i all sin enkelhet om en säker blick för behag och skönhet hos dess upphof, och ingen, som såg det, kunde väl ana, att under dess femåriga bestånd ett oväder sopat fram däröfver och lämnat allt i spillror efter sig, allt utom dess grundval — kärleken. Åke Elfving visste, han, hvad det innebär att dag ut, dag in gå sökande efter arbete; han kände mycket väl till förödmjukelsen och skamkänslan vid de afvisande, ofta nog brutala svaren; han visste, hur sargande svårt det är, att se de drag man älskar, den gestalt, som är ens glädje, blekna och tynat; han hade

skådat djupt i misèrens hälliga ögon. Men han hade äfven till fullo erfarit, hur ljust tröstande det är att i hopp-löshetens timmar känna sig sluten mot ett hjärta och höra en älskad röst hviska: »Allt är lätt att bära, bara vi få vara två om det!» Han som andra hade nog hört och trott, att hustrubrod är bittert brod, men Åke Elfving kunde intyga, han, att aldrig en kaka delats med så mycken gifvarglädje, och smakat så godt som den han i arbetslöshetens bistra tid tog ur sin hustrus af frammande släparbete illa medfarna händer.

Slutligen hade dock den duglige järnarbetaren fått en lönande anställning, och då blef det, en tid framåt hvarje lördagsafton, en vandring till pantlånaren för att återhämta de bohagsting, som bidade i hans unkna gömmor. Om man var lycklig, då man fick ställa dem på deras gamla platser? Lita på det. Och när en tid gått, hvarunder man riktigt kunnat draga andan efter arbetslöshetens olycka, så började hemmet blomstra rent förunderligt. Till den hemgjorda bokhyllan hittade nya böcker vägen, och Ester, drömmerskan, behöfde icke längre blott stå längtande framför en blomma, utan kunde lägga blanka mynt i säljarens hand och bära hem det doftande solbarnet, gifva det vård och huld, ordna och jämka för att det skulle komma till sin fulla rätt i behagfullhet. Och i detta bestyr blef långa Åke oftast tagen till råde, men han, som sökte antaga en högst konstförförstådig min, afslöjades alltid ohjälpligt af sina ögons tjufpojks glitter. Och Esters kinder blefvo åter skära, hennes skuldror fingo igen den vackra form, som nöden förfuladt, och den framfarna hårda tiden tycktes hon glömma helt. Men den hugsades godt af hennes make. Är det då underligt, att han efter slutadt arbete sprang uppför sina många trappor, att han bar kungamin, och att han knappast sluttit dörren bakom sig, förrän hans hand smektsamt begrafdes i hustruns burriga nackhår? Ingen kan väl undra öfver, att den, som fått slika bevis på trofast hängifvenhet som just han, arbetade med lust och framgång såväl inom verkstaden, som vid hemmets trägna bokstudier, då det gällde att grundlägga och mura upp det vetande, ett brottligt samhällsskick nekat honom, såsom varande proletär, under uppväxandets tid? Nej, detta var icke märkvärdigt alls, allrahelst han mitt emot sig hade ett hufvud, med kvällsljus öfver blonda flåtor, lutadt öfver söm eller lektyr. Men då detta hufvud försvann, och han strax därpå hörde rassel af spetsprydda hvita väder och skytmade en täck gestalt, som smidigt än böjde än rätade ut sig öfver pösande, bjärtrandade kuddar, så blef han icke så litet distraherad, och det kan väl heller ingen undra på. Så hörde han plötsligt en smekande röst fråga: »Är du inte trött, gubben lilla?» — Jo, det var nog »gubben» med den ramsvarta mustaschen och trettiofem år på nacken, slog alltså igen sin bok och — ah, hvilka varma, skalmska ögon såg han icke tindra emot sig, hustruögon, som kommo honom att glömma allt i världen utom ägarinnan, och — nå, ja, hvad som sedan hände är min penna alldeles för trubbig till att tala om.

Dock — trots all denna verkliga lycka, som strålade öfver de båda makarnes samlif, spårades esomoftast en skugga af vemod, en glimt af ouppfylld längtan, i Esters vackra ögon, och något liknande kunde och skynta fram i Åke Elfving's rätt behärskad drag fast mera sällan. Och orsaken? Jo, man ville allt gärna blifva tre. Man ville det till och med oändligt gärna. Numer talade man dock icke med hvarandra därom, det nämdes man ej, men hur dröme icke Ester, drömmerskan, om mjuka lemmar att vårda, om lyckan att finna sin makes drag i ett rosigt barnanlete, att skåda mjölkiga små läppar vid sin barm! Och när Åke mötte någon som hade

ett klarögd barnansikte förtroligt slutet mot sitt kavajuppslag, och som syntes stolt öfver sin lätta börda, då skalf det till mycket märkbart under en viss svart mustasch, och var då Ester med fingo hennes ögon ett längtande, fuktigt skimmer.

Nu är att berätta det ingen åkta man kunde blifva mera firad än just Åke Elfving på sin födelsedag. Åtminstone trodde han så själf. Veckor före dess inträffande kunde han knappast öppna en byrålåda, utan att halfsydda blåskjortor, garnnystan och blänkande stickgångar eller bitar af kravatt-siden, kommo till synes. Mer än skymten af dessa härligheter såg han dock icke, ty ett par påpassliga händer drogo honom tillbaka och låste igen om dem midt för hans näsa. Och det bakades och fejades som till en stor helg; på hedersdagen var det fest i hans hem, och vid sin fil i i verkstaden stod han i spritt ny blåskjorta, fullkomligt viss på, att många hängifna tankar voro insydda i det enkla plagget. Och han var kung i sin hustrus ögon hela dagen.

Ja, så hade det varit alla åren af hans äktenskap, och nu stod han åter i begrepp att fira sin födelsedag, men inga festliga tillredelser, intet hemlighetsmakeri märktes dock denna gång. Emellertid oroades detta honom just icke, ty visserligen mottog han sin hustrus hyllning med stor hjärtlighet, men som den manliga man han var tyckte han nog i sitt stilla sinne det hela öfverflödig och litet barnsligt. Det var något i Esters sätt, det var hennes förändrade utseende, som kom den sterke arbetaren att bäfva och lät honom förnimma hjälplöshetens hela elände. Hon hostade, hans lilla hustru, och fastän hon själf log åt detta faktum, tyckte Åke Elfving att de dofva ljuden skrällde som härjande ödeslag mot hans trefna hem. Hennes kinder hade ånyo förlorat något af sin rundning och friska färg, gången var blifven tyngre, och rörelserna ägde ej mer hela det behag, som förr präglat dem. Dessutom dolde hon något för honom, därom var han öfvertygad, ty det hände, att hon smög sig intill honom och såg upp till honom med ett uttryck i de blå ögondjupen sådant han aldrig förr sedt däri. Men sade han då frågande: »Nå, hustru min?» så drog denna sig beslutsamt från de armar, som sökte kvarhålla henne, och var mera retsamt rar än Åkes själfbehärskning förmådde utstå. Men teg gjorde hon dock vid slika tillfällen lika bra som Egyptens mumier.

Nu var det så, att Esters hvita brudklädning, gåfvan af hennes enkla, varmhjärtade grannar, proletärer som hon själf och med samma skönhets-tränad, som hennes egen, fast mindre utvecklade, mindre förfina — denna klädning fanns ännu i godt behåll. Mer än en gång hade den under nödens tid hotats af pantlånarens gripar, men när Åke Elfving såg sin hustrus skälfvande hand släta ut veck, som ej funnos i det hvita tyget, hängde han lugnt in dräkten i dess förvaringsrum, ty hans väsen var godhet. Och fastän den fattiga arbetarkvinnan aldrig haft tillfälle att bära den sedan sin bröllopsdag, och troligen aldrig skulle få, var det dock en stor glädje för henne att i sin ego behålla det vackra minnet af hennes första helt rika lyckodag. — — —

När Åke vaknade på sin hedersdag, som denna gång inföll på en söndag, fann han kaffebordet väntande och fint dukadt. Och nog märkte han sig vara kung i sin hustrus ögon, men någon gåfva såg han icke till. Han tittade under bordduken, spejade omkring sig och brydde den brydda Ester, som hade en märklig strålände glans i ögonen och tycktes bära mödosamt återhållna ord på sina läppar. Det sistnämnda vållade emellertid, att Åkes sinne förmörkades, hans farhågor fingo förnyad kraft: hostan! blekheten! Männe hon var sjuk? Proletärsjukdomen? Men när den tanken kom, då fanns det endast en tröst för den älskande

mannen, den: att det stod i hans makt följa henne skuldra vid skuldra äfven till dödsriket.

Timmarne skredo emellertid och fru Ester måste ställa sig vid sin spis för att koka och steka, och detta gjorde hon så aptitligt, att hennes make tog sig dubbla portioner och litet till, trots sin ångslan. Sedan döko hennes hvita armar i diskbaljan, och snart var åter allting på sin plats och i prydligt skick. Och aftonen kom, en leende ljum maj-afton. Åke ville ha sin hustru med på en promenad utom tullen, men hon nekade, och var, till inte liten förvåning för husets herre, mycket beskäftig att få honom iväg. Knappast hade han väl kommit utom dörren, förrän hans unga fru började utveckla en otrolig verksamhet, flög till sin garderob och tog sig för att provva den hvita brudklädningen. Åh — den var för trång! Sax och synål blixtrade snart mellan hennes fingrar, och medan dessa arbetsamt jämkade och lade ut, stego hennes minnen fram och bugade sig för henne, rosiga, leende bröllopsminnen. Och allt högre steg hennes kinders rodnad, och hakans grop djupnade af snabba, förstulna leenden. Visst var det barnsligt, tänkte hon, att just nu smycka sig i brudstass, men denna dräkt var ju för henne blifven en lyckans symbol, och därför skulle hon bära den i dag. Men när hon så tänkte på Åke, och hur härligt glad han skulle blifva när — — — då sjönk sömnen opåaktad i hennes knä, och sinnesrörelsen gjorde henne helt blek.

Åke Elfving hade emellertid föga nöje af sin promenad, ty mörka tankar voro hans följe. Han mötte klungor af kamrater; som voro på hemväg efter att provvat den späda grönskan, pratande, skrattande, med löfkvisstar i knapphål och hattar, lastade med matkorgar eller dragande på korgvagnar och andra fordon med inbådade pyren, men han fann dock ingen förströelse däri. Ej heller höjdes stämningen, då han mötte sin närmaste man vid arbetsbänken, en nygift krabat, hvars sommarrock nästan doides under en spetsprydd bärkappa, pösande af fadersstolthet öfver sin tjocka pys, ty han tyckte sig i förbitarten få en ömkande blick af den lycklige. Bah! Hvad var den sorgen — barnlösheten mot det andra, som han trodde sig spåra! — Hem måste han, och det genast, för att undersöka. Hans ångest steg och steg, och med stormfjät ilade han den dammiga landsvägen fram. — — —

I milda makter! Hvem är det väl som skyndar till hans möte i det blomdoftande hemmet! En hvitklädd, ljuf gestalt med majafonens sol öfver blonda flåtor är det; en drömmerska, som lyder hjärtats finaste impulser; en hustru, som brutit nödbröd med sin älskade och mjukat det med ömhet och modgiffande ord; en kvinna, som älskat fram allt det goda och nobla, som väntade på sol i en okunnig, förbisedd proletärs själ, till blomning; en hängifven drottning, stor i tjänande är det. Men när den hvita gestalten, som lagt sina armar kring Åke Elfving's hals, rodnande af kärlek och gifvarfröjd hviskar: « — — — tre, Åke du!» då är det allra mest en lycklig blifvande moder.

Maria Sandel.

Kvinnornas Fackförbund

har till ändamål att fackligt organisera hem- och industriarbeterskor såväl i Stockholm som landsorten, synnerligast i sådana yrken som öfvervägande sysselsätta kvinnor, i en fast och enig sammanslutning, för att härigenom uppnå människovärdiga ekonomiska villkor, kortare arbetstid, reela arbetsaftal och öfriga sociala förmåner, hvilka arbetsetskorna i anseende till sitt arbetes värde för samhället, ha rättvist kräfl på att erhålla.

Förbundet tillhör Landsorganisationen.

Faninvigningsfest.

Bodens Allmänna kvinnoklubb invigde lördagen den 18 mars sitt nya standar. Sedan först en del af Kvinnoklubbens medlemmar med biträde af manliga amatörer sjungit »Socialisternas marsch» med ackompagnement af fiol och gitarr, hölls festtalet af fru Kata Dalström.

I korta, kraftiga ordalag manade hon såväl kvinnorna som männen att i enig kamp för frihet, jämlikhet och broderskap sluta sig samman kring de röda fanorna, som visade dem vägen i striden för människorätt och människovärde. Särskildt manade hon kvinnorna att ej tröttna i striden, utan modigt hålla ut, trots allt. Därpå riktade hon några varmhjärtade ord till den käcka lilla förpost af modiga kvinnor, som i Boden slagit vakt kring kvinnoorganisationen och trots svårigheter af tusen slag, alltjämt mäktigt kämpat mot »dumhet, lögn och förtal» — som skalden säger.

»Och standaret som i dag inviges, det skall», sade talarinnan, »stolt på vårens första dag, svaja med i tåget samman med männens röda dukar, och visa er vägen». Så bjöd hon täckelset falla och det vackra standaret blef synligt.

Det är rödt med hvit sidenbård och dito fransar, öfverst står med gyllne bokstäfver: *Bodens* och nedanför å ett blått band *Allmänna Kvinnoklubb* likaledes i guld. I midten tronar historiens gudinna. På ena sidan pekande på en jordglob och i handen hållande en uppslagen bok å hvars blad läses: »*Eniga vi stå, söndrade vi falla*». Andra sidan af standaret är ljusblått. Den prydes af länsvapnet, omgifvet af lager.

Sång och musik, omvexlande med kaffedrickning samt ett längre föredrag af fru Dalström öfver ämnet: »Bilder från samhällsidealens land» utfyllde programmet, hvarefter den stämningsfulla festen afslöts med »Arbetets söner», skrives till Nya Samhället.

Visdomsskatter.

Det är löjligt att tala om att vi ha frihet; den, som är fattig, är en slaf.

La Boetie.

Det finnes ingen kungsväg till vetenskapen och blott de, som inte frukta för att beträda de smala bärsgstigarna, ha utsikt att nå dess glänsande topp.

Karl Marx.

Afdelningar i Kvinnornas Fackförbund:

Stockholm.

Rosettesömmerskornas fackförening.
Mössömmerskornas
Linnömmerskornas
Liljeholmens verkstadsklubb.
Kungsholmens hvitvarufabriks verkstads-
klubb.
Kappsömmerskornas fackförening.
Klädsömmerskornas
L. M. Erikssons kvinnoklubb.
Trikkstickerskornas fackförening.
Badbetjäningens förening i Stockholm.

Laådsorten.

Sömmerskeföreningen, *Falun*.
Kappsömmerskeföreningen *Malmö*.
Sömmerskeföreningen, *Enköping*.
Kappsömmerskornas ff., *Eskilstuna*.
Sömmerskeföreningen, *Sundsvall*.

Arbeterskor, organiseren Eder och slutet Eder till Kvinnornas Fackförbund.

Styrelsen.

SIGRID HANSÉNS KAPPAFFÄR

29 VESTERLÅNGGATAN 29

Rekommenderar nyheter för säsongen i

Promenaddräkter från 20 kr., Jakuetter från 6 kr., Rockar från 10 kr., lösa Kjolrar från 7 kr., Gummiregnkragar från 9 kr.

Reela varor.

Billiga priser.

Blomsterhandeln LINNÉA

rekommenderar sig i ärade kunders benägna hågkomst. Kransar utföras smakfullt och billigt.

Malmskilnadsgatan 40.

Allm. Tel. 502.

Riks Tel. 67 83.

UR

E. A. KARLSSON

UR

URMAKARE & URHANDEL

15 KUNGSGATAN 15

Stockholm.

Stort väl sorteradt lager af Guld- och Silver-Ur Vagg- och Väcker-Ur m. m.

Urkedjor, största lager på platsen. Slåta Gulmetallringar å 1, 1,50, och 2 kr. st.

Stort väl sorteradt lager af Rums-, Fönster-, Bad- och Febertermometrar samt Barometrar m. m.

Grummes prima Tvätt-Tvål

erkändt den bästa

Stomatol-Tand-Crème,

60 öre || angenäm och uppriskande, stärker tandköttet,
pr tub || åstadkommer friska, starka, pärlhvita tänder!

KVINNLIGA JURIDISKA BYRÅN

Kontorstider kl. 1/10—1/14 6—7. TRIEVALDSGRÄND 2. Allm. Tel. 143 23

Utför *rättegångar*, verkställer boutredningar och arskiften, förmedlar egendomsförsäljningar, affärsöverlåtelser och ackordsuppgörelser under hand, *uppsätter legala handlingar*, utför i

öfrigt juridiska uppdrag af alla slag samt ombesörjer med energi och till ytterst billigt arvode *inkasseringar*

Kvinnornas basar

i Sundsvall

å Sällskapet lokal, Östermalm, har, skriver *Nya Samh.* 27/3, pågått under tre aftnar med ständigt ökad tillslutning.

Kafélokalen var särskildt smakfullt dekorerad med blompartier och flaggor, och serveringen gick raskt undan. Inne i basarlokalen voro uppsatta salustånd samt en estrad, å hvilken musik alla tre dagarna utfördes af »Liljan». Som basarens muntrationsråd var engagerad en ung amatör från våra trakter, presenterande sig för publiken under den ogenomträngliga

signaturen Herbert. Bland annat smått och godt föredrog han en visa för dagen »Sömmerskornas basarvisa», som sjöngs under stort bifall på en känd melodi.

Priset togs visst dock äfven »på tiljan» af flickorna själfva, särskildt med det öfvermåttan roliga »spexet»: »Tre fattiga studenter», som väckte förmligt jubel. Alla uppträdande, såväl i detta stycke som i »Pelle och Brita» voro af sömmerskeföreningens egna medlemmar.

Till basaren hade utgifvits en »Kvinnornas Basar-Tidning», bjudande på ett innehåll, som synbarligen godt uppskattades af den kvinnliga publiken, som här och där syntes studera dess sidor. Bland det innehöll fotografier af fruarna

Stéenhoff och Sterky med biografier af —st, en dikt af Helen Sjöstedt, »Kvinnornas frihetsvärdjan» m. m. smått och godt.

Allt som allt voro anordningarna och basaren lyckade och belåtenheten allmän. Men så ha också föreningens medlemmar varit otvötliga både under förberedelserna och vid själfva basaren. Behållningen, som torde bli kanske bortåt ett par hundra kronor, är afsedd till förstärkning af föreningens sjukfond.

Det förtjänar att nämnas, att doktorinnan Kristiane Hedström insamlat nära 200 kr., ett i sanning vackert uttryck för sympati för sömmerskornas sträfvan.

Stockholm 1905. A.-B. Arbetarnes Tryckeri.

Redovisning

för uttagna tidningar bör snarast insändas under adress:

Anna Sterky, Kvinnornas Fackförbunds Expedition, Folkets Hus, Stockholm.

Pris 10 öre.